

MARIENE DUIZENDPOOT CARLO HEIP DOOK STEEDS DIEPER IN DE ZEE

Vlaamse vis gedijt in Hollands water

■ INTERVIEW

Door Gert van Maanen

Het huwelijk tussen land- en zee-ecologen is mislukt. Scheidend marien bioloog Carlo Heip snapt achteraf wel waarom. 'Het zijn echt twee verschillende werelden, die ieder een eigen benadering vragen.'

Gevraagd naar zijn grootste successen hoeft de Vlaamse ecooloog Carlo Heip niet lang na te denken. 'Als eerste het Europese onderzoek naar land-oceaan-interacties. Gedurende mijn loopbaan ben ik betrokken geweest bij het opstarten van meer dan zestig Europese projecten op het gebied van kustonderzoek, waarvoor we een paar honderd miljoen euro hebben weten los te praten. In de laatste jaren ben ik mij steeds meer gaan bemoeien met mariene biodiversiteit en die hebben we middels een Europees *Network of Excellence* en het vorig jaar afgeronde *Census of Marine Life* aardig op de kaart weten te zetten', aldus Heip.

Op een afscheidsymposium in Amsterdam luidden 1 en 2 december een keur aan internationale collega's de kleurrijke ex-directeur van het NIOZ op Texel en het Centrum voor Estuariene en Mariene Ecologie (CEME) in Yerseke uit. Heip (1945) heeft gedurende zijn ruim veertigjarige loopbaan een enorm netwerk opgebouwd en naast zijn directeurschap drie bijzondere leerstoelen bezet aan de universiteiten van Groningen, Delft en Gent. Zijn joviale Vlaamse omgangsvormen worden alom geroemd. Meerdere sprekers tonen de onconventionele foto van Heip met een glas Belgisch bier die al jaren zijn persoonlijke pagina op het internet siert. 'Een politiek uiterst incorrecte foto, maar wel Carlo ten voeten uit', aldus de Duitse diepzee-ecoloog Antje Boetius van het Max Planck Instituut voor Mariene Microbiologie in Bremen.

Voorafgaand aan het symposium legt de vlotsprekende en gedreven Heip uit hoe een Gentse ecooloog in de wereld van de meiobenthos (de middelgrote organismen van de zeebodem) en in de Nederlandse ecologie verzeild raakt. 'Als student begon ik met kijken naar het kleine spul, naar de ecologische rol van roeipootkreeftjes en nematoden in de zeebodem. Via de ecotoxicologie ben ik geleidelijk

aan steeds dieper de zee ingedoken en in Nederland beland, als een Vlaamse vis in Hollands water. Toen ik in 1987 werd aangesteld als directeur van het Delta Instituut voor Hydrobiologisch Onderzoek in Yerseke liep de oude taakstelling ten einde. Het instituut was opgericht om de ecologische gevolgen van de Delta-werken te onderzoeken. Het was op zich een slimme zet om dat centrum voor toegepast onderzoek om te vormen tot een meer fundamenteel georiënteerd instituut voor ecologisch onderzoek aan kustgebieden onder de vlag van de KNAW.'

Dat een Vlaming zo goed kon gedijen in Nederlands viswater is volgens Heip inderdaad opmerkelijk. 'In België zeggen we vaak dat Vlamingen en Nederlanders niks met elkaar ge-

meen hebben, behalve de taal, en voor de Vlamingen en Walen geldt precies het omgekeerde. Zelf ben ik juist blij met de Nederlandse directheid. Je komt gemakkelijker tot resultaat en dat je daardoor ook wat vaker

'Het is in zee veel moeilijker om experimenten en manipulaties uit te voeren'

botst, moet je maar voor lief nemen.' Als zijn grootste frustratie ziet hij het mislukken van het tot elkaar brengen van de terrestrische en mariene ecologie. 'We hebben echt ingezet om tot een synthese te komen en

de terrestrische, zoetwater- en marien ecologen binnen het NIOO in één huis bij elkaar te brengen. Dat is ons ondanks veel duwen en trekken niet gelukt', vertelt Heip. Begin 2012 wordt het mariene KNAW-Centrum in Yerseke officieel de tweede vestiging van het NWO-zeeinstituut op Texel.

Achteraf snapt Heip wel waarop de integratie van mariene en terrestrische ecologie is stukgelopen. 'De onderzoeksmethodiek van marien biologen is toch wel heel anders dan die op het land. Het is in zee veel moeilijker om experimenten en manipulaties uit te voeren en die te monitoren. Daar komt nog bij dat je met uitzondering van enkele walvissen eigenlijk geen individuen kunt onderscheiden. De bulk van wat in het water leeft is heel klein, zodat je soorten niet op individueel niveau kunt bestuderen.' Die handicap biedt marien biologen overigens ook een voordeel. 'Omdat zeeonderzoek zo duur is, moeten we internationaal samenwerken. Hierdoor zijn er Europees en internationaal veel hechterere samenwerkingsverbanden als bij de terrestrische ecologen. Nu in Nederland nationaal de kranen voor ecologisch onderzoek dichtgedraaid worden, biedt dat voor marien biologen juist kansen.'

De marien taxonoom Pedro Martinez Arbizu van het Senckenberg Instituut in Wilhelmshaven had tijdens het symposium nog een opmerkelijk kadootje voor Heip. Naast de vijf reeds bestaande zeediersoorten die al naar hem genoemd zijn – vier nematoden en een roeipootkreeftje – zal Arbizu een nieuwe roeipootkreeft de naam *Carlocalanus heipi* geven. Een vreemde vogel want deze roeipootkreeft blijkt als enige niet in de vrije waterkolom maar juist in het sediment te leven. Een passend eerbetoon aan een Vlaamse zeeduizendpoot die intellectueel de omgekeerde reis doormaakte.

Marien bioloog Carlo Heip: 'De zee is nog grotendeels terra incognita, van de diepzee hebben we het oppervlak van hooguit twee voetbalvelden biologisch goed in kaart.'

Foto: Lucas Snel, NIOO

Gert van Maanen
Hoofdredacteur Bionieuws

Primeur

De NASA bracht deze week een primeurtje. Er is op 600 lichtjaren van de aarde een 'bewoonbare planeet' ontdekt, de Kepler 22b. 'Een fenomenale ontdekking', commentarieert astronoom Geoff Marcy. 'De mens is bezig een planeet te vinden die ons aan thuis doet denken. We zijn er bijna.' Dat het met de huidige techniek 22 miljoen jaar duurt voor we Kepler 22b kunnen bereiken, is inderdaad een detail. Voorlopig zullen we het nog even met deze planeet moeten doen en wellicht is er inderdaad een nieuwe groene revolutie nodig om iedereen te voeden (zie pagina's 10 en 11).

Journalisten leven van primeurtjes. Laatst had ik er een die mogelijk aan ieders aandacht is ontsnapt. In *Bionieuws* 16 van 15 oktober berichtte ik kort over de vijf

mutaties die zorgen dat vogelgriep opeens door zoogdieren wordt overgedragen. De Rotterdamse viroloog Ron Fouchier wilde deze onderzoeksresultaten toen niet toelichten, omdat ze nog niet waren gepubliceerd. U begrijpt nu misschien waarom ik vorig week een nachtje slecht sliep, toen alle nationale media breed uitpakte met de door Fouchier gecreëerde 'zeer dodelijke vogelgriep'. De publicatie hierover staat bij *Science* in de wacht omdat een Amerikaans adviesorgaan voor bioterrorisme er nog naar wil kijken. Als ik dat half oktober had geweten, had ik flink uitgepakt en een nationale primeur kunnen scoren. Een primeur die verder door niemand wordt opgemerkt, is namelijk geen primeur.

Opmerkelijke genoeg wordt soms iets dat géén nieuws is wel een primeur. Zoals het bericht in *de Volkskrant* van 2 december dat bestuursvoorzitter Aalt Dijkhuizen van Wageningen Universiteit zich als een despoot gedraagt, geen tegenspraak duldt en een salaris ver boven de Balkenendenorm binnengraait. Het is waar, maar het is ook al jaren bekend. Eigenlijk is het dus geen nieuws, laat staan een primeur.

Soms denk ik wél belangrijk nieuws te hebben, maar weet ik daar niet eens mijn eigen redactie van te overtuigen. Nu het eind van het jaar nadert, weet ik dat deze column mijn laatste kans is om de primeur nog te scoren, die al sinds juli op mijn bureau ligt. Op 28 maart 2012 gaat de nieuwe animatiefilm *The Pirates* in première, van de makers van *Chicken Run* en met een hoofdrol voor ... Charles Darwin.

Ik wens u prettige feestdagen en veel primeurs in 2012!

Opmerkelijke genoeg wordt soms iets dat géén nieuws is wel een primeur